

**БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ
ОСВІТИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою

**Білоцерківського інституту неперервної
професійної освіти**

«29» вересня 2021 року протокол № 7

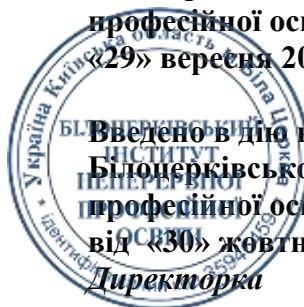
Введено в дію наказом директорки

**Білоцерківського інституту неперервної
професійної освіти**

від «30» жовтня 2021 року № 01-01/68 О.Д.

Директорка

В.В. Сидоренко

ПСИХОЛОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни**

(Шифр за ОП ОК 9, професійна підготовка, обов'язкова)

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 053 Психологія

Освітня програма Психологія

Рівень вищої освіти Другий (магістерський)

Біла Церква 2021

Робоча програма навчальної дисципліни «Психологічні технології вищої освіти» складена відповідно до навчального плану освітньо-професійної програми «Психологія» спеціальності 053 Психологія 05 Соціальні та поведінкові науки.

Автор-укладач робочої програми:

Максимов Микола Володимирович, доктор психологічних наук,
професор кафедри педагогіки, психології та менеджменту, доцент

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри

педагогіки, психології та менеджменту

Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти

(протокол № 7 від 08 вересня 2021 р.)

Рекомендовано на засідання Ради із забезпечення якості освітньої діяльності

та якості вищої освіти

Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти

(протокол № 1 від 28 вересня 2021 р.)

Затверджено Вченою радою

Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти

(протокол № 7 від 29 вересня 2021 р.)

© Максимов М. В., 2021 рік

© БІНПО ДЗВО «УМО», 2021

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрями підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		заочна форма навчання
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 3	Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки	професійна підготовка, обов'язкова
		Рік підготовки
Загальна кількість годин – 90	Спеціальність: 053 Психологія	2
		Семестр
	Освітньо-професійна програма: «Психологія»	3
		Лекції
	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	8
		Практичні заняття
		8
		Самостійна робота
		Індивідуальні завдання
Практичні завдання		
Вид контролю - залік		

Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить – 15 % : 85 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «**Психологічні технології вищої освіти**» полягає в формуванні в студентів уявлень про психологічні чинники, соціально-психологічні явища і детермінанти організації освітнього процесу у вищій освіті, управління цим процесом.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Психологічні технології вищої освіти» є:

- опанування студентами системою знань про технології вищої освіти як важливий сучасний викладацький інструментарій, позиції, категорії та їх суть, що покладаються в основу побудови системних інтегрованих знань та інтерпретації результатів;
- аналіз когнітивного, соціально-психологічного та історичного векторів розвитку психології;

- вивчення та оволодіння психологічними основами педагогічної діяльності в умовах вищої освіти;
- ознайомлення з провідними парадигмами, практичними підходами сучасних напрямків психології;
- освоєння навичок побудови навчального процесу сучасними технологіями вищої освіти, висунення інноваційних пропозицій щодо сучасних методів засвоєння знань у закладах вищої освіти;
- оптимізація наукового мислення студентів.

Перелік компетентностей, що забезпечує навчальна дисципліна:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК8. Здатність розробляти та управляти проектами.

СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (психодіагностичну, консультаційну, корегувальну, психотерапевтичну, тренінгову, реабілітаційну, духовно-психологічну, ресоціалізаційну, прогностичну тощо) з використанням науково верифікованих методів та технік.

СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію, налагоджувати та підтримувати контакти з фаховими спільнотами, цінувати та поважати різноманітності та мультикультурності.

Програмні результати навчання, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна:

РН1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливої інформації із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, здійснювати реферування наукових джерел. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки.

РН13. Застосовувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях з урахуванням їх світоглядних позицій та культуральних цінностей, розробляти програми психологічного супроводу освітньої та професійної діяльності.

Уміння, які забезпечує навчальна дисципліна:

- Проводити теоретичний аналіз психологічних та педагогічних технологій вищої освіти;
- Визначати проблеми предмету, методу та пояснення;
- аналізувати категоріальний лад психологічної науки;
- застосовувати основні пояснюючі принципи та виділяти їх специфіку в системі психологічних знань;

- аналізувати з точки зору різних підходів основні проблеми психологічних технологій вищої освіти.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Теоретичні аспекти освітніх технологій

Трактування понять і взаємозв'язок між ними

Критерії та структура освітніх технологій

Історичний розвиток технологічного підходу у педагогічній теорії та практиці

Класифікації освітніх технологій

Тема 2. Навчальні технології

Теоретичні аспекти навчальних технологій

Педагогічне цілеутворення в освітніх технологічних процесах

Сучасні навчальні технології

Тема 3. Виховні технології

Виховні технології в системі педагогічних технологій

Сучасні виховні технології

Педагогічна діагностика в освітніх системах і технологіях

Тема 4. Соціально-виховні технології

Соціально-виховні технології, їх основні групи та моделі

Технологія роботи з важковиховуваними дітьми

Технологія роботи з дітьми з особливими освітніми потребами

4. Структура навчальної дисципліни

Номер тижня	Вид занять	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість				Балів (max)
			годин				
			лк.	лаб.	пр.	СРС	
1	Лекція 1	Теоретичні аспекти освітніх технологій	2			17	
2	Лекція 2	Навчальні технології	2			17	
3	Лекція 3	Виховні технології	2			20	
4	Лекція 4	Соціально-виховні технології	2			20	
5	Практичне заняття 1	Інформаційні технології			4		15
6	Практичне заняття 2	Технології управління			4		15
<i>Екзамен</i>							
<i>Всього з навчальної дисципліни – 90 год.</i>			<i>8</i>		<i>8</i>	<i>74</i>	

Поточний контроль – протягом кожного практичного заняття (до 10 балів).

Контроль самостійної роботи – протягом кожного заняття (СР 1 – 9 балів, СР 2 – 9 балів, СР 3,4 – 8 балів).

Підсумковий контроль – екзамен (30 балів).

5. Теми лекцій

Тема 1. Теоретичні аспекти освітніх технологій

Трактування понять і взаємозв'язок між ними. Різноманітність функцій освітніх технологій пояснюється варіативністю їх структури, компонентами якої є новітні засоби навчально-виховного процесу, зокрема інформаційно-комунікаційні, а також інтерактивні методи, дистанційні форми організації навчання тощо.

Основні критерії технологічного процесу є системність, ефективність, оптимальність, алгоритмічність, діагностичність, відтворюваність, прогнозованість, ієрархічність тощо.

Розглянуто історичний розвиток технологічного підходу у педагогічній теорії та практиці. Критерії та структура освітніх технологій Класифікації освітніх технологій.

Тема 2. Навчальні технології

Навчальна технологія як моделювання змісту, форм і методів навчання відповідно до визначеної мети. Вона описує систему дій не тільки вчителя, викладача, а насамперед того, хто навчається: учня, студента.

Процес визначення вчителем конкретних цілей та завдань і засобів для їх досягнення в педагогічній науці називають декількома термінами, зокрема педагогічним цілепокладанням або цілеутворенням.

Використання таксономії забезпечує можливість концентрувати увагу й зусилля на основних питаннях, оскільки він не лише конструює цілі, а й визначає їх ієрархічність, з'ясовує порядок та перспективи роботи. Завдяки таксономії педагоги вносять ясність до спільної роботи з учнями та показують орієнтири в навчанні, обговорюють мету діяльності з дітьми.

Тема 3. Виховні технології

Існування виховних технологій є дискусійною проблемою, що пояснюється складністю діагностики особистісних якостей і загальнолюдських цінностей. Виховні технології мають такі критерії: алгоритмічність, системність, ефективність, ієрархічність, відтворюваність, прогнозованість тощо.

Технологія особистісно зорієнтованого виховання, її місце якої у класифікації виховних технологій.

Технологія колективного творчого виховання: педагогіка загальної турботи, методика колективного творчого виховання, методика колективних творчих справ. Термін «методика» в технологічному процесі. Під час колективного творчого виховання їх проводять радше як виняток, оскільки точно виміряти рівень розвитку навіть однієї якості дитини практично

неможливо.

Технологія «Створення ситуації успіху» як цілеспрямоване, організоване поєднання умов, за яких створюється можливість досягнути значних результатів у діяльності як окремої особистості, так і колективу загалом.

Тема 4. Соціально-виховні технології

Соціально-педагогічна діяльність має визначену структуру, завдяки якій може поетапно розділятися та послідовно реалізовуватися. Основними компонентами цієї діяльності є цілеутворення, діагностичні процедури, вибір способів дії та їх інструментарію, оцінка результатів діяльності. Класифікація соціально-виховних технологій.

Технологія роботи з важковиховуваними дітьми. Причини девіантної поведінки як біологічного, так і психологічного й соціального характеру. Діагностика сформованості виховних цінностей дитини та відхилень у поведінці дає змогу рекомендувати їй зайнятися тим видом діяльності, який відповідає її нахилам, допомогти створити школяреві життєві цілі та плани.

Питання успіху, успішності є особливо актуальними в останні декілька десятиріч. Успіхом називають позитивний наслідок роботи, удачу, талант. Успішна діяльність - це така соціально ціннісна (визнана) діяльність, результат якої відповідає визначеній меті.

6. Теми та зміст практичних занять

1. Інформаційні технології: сучасний стан та перспективи розвитку
2. Поняття інформаційних та інформаційно-комунікаційних технологій
3. Етапи розвитку інформаційних технологій
4. Класифікації інформаційних технологій
5. Перспективи розвитку інформаційних технологій в освітній галузі
6. Медіаосвіта як інструмент захисту від соціально шкідливих інформаційних впливів.
7. Основні небезпеки комп'ютерних технологій для розвитку дітей та молоді.
8. Залежність від соціальних мереж і віртуального світу
9. Медіанасильство та формування агресивної поведінки учнів
10. Формування медіаграмотності студентів ЗВО.
11. Основні завдання медіаосвіти.
12. Управління загальноосвітнім навчальним закладом як технологічний процес.
13. Традиційні та інноваційні технології управління діагностико-технологічне управління педагогічним процесом.
14. Застосування окремих технологій при різних діагнозах.
15. Хмарні технології в управлінській діяльності. керівника навчального закладу.
16. Основи правового регулювання праці педагогічного колективу загальноосвітньої школи.

17. Регулювання трудових відносин.
18. Обов'язки працівників і роботодавців.
19. Розподіл навчального навантаження як спеціальне питання правового регулювання праці працівників школи.
20. Трудова дисципліна в освітньому закладі.

7. Самостійна робота

1. Яке із запропонованих визначень освітньої (педагогічної) технології, на Вашу думку, найповніше розкриває суть поняття?
2. Чи доцільно розмежовувати поняття «методика» і «технологія»?
3. Чи Ви погоджуєтесь з поглядами вчених, які стверджують, що вперше практика технологізації освіти виникла у Стародавньому світі?
4. За якою ознакою найдоцільніше створювати класифікацію освітніх технологій?
5. Як інтерактивне навчання впливає на індивідуальний розвиток особистості?
6. У чому полягають специфіка й труднощі реалізації інтерактивного навчання?
7. Чи може бути притаманний алгоритмічний характер творчому процесу? Відповідь аргументуйте.
8. Яких негативних чинників треба уникати, реалізуючи в навчальному закладі технологію розвитку критичного мислення?
9. Як допомогти учневі розвинути творчі якості? Чи достатньо лише впровадити навчальні технології розвитку творчої особистості?
10. Які причини популярності кейс-стаді?
11. Чи можна вважати гру технологією?
12. Чому портфоліо вважають водночас технологією навчання та методом педагогічної діагностики?
13. Чому деякі вчені та педагоги вважають, що технології у вихованні не можуть існувати?
14. Виховні технології розвиваються повільніше, ніж інформаційно-комунікаційні та навчальні? Чому?
15. Які ідеї технології М. Єфименка доцільно реалізовувати у фізичному вихованні підлітків?
16. Однією з причин виникнення девіантної поведінки є проблеми у формуванні «Я - концепції» учнів. Які причини важковиховуваності Ви розглядаєте?
17. Які шляхи для попередження девіантної поведінки є ефективними?
18. Які соціально-виховні технології Ви б використали в роботі з «важкими» підлітками?
19. Чи створені в загальноосвітніх школах нашої країни необхідні умови для впровадження технології роботи з дітьми з особливими потребами?
20. Які поради щодо підвищення самооцінки Ви б запропонували з

- особистого досвіду?
21. Чи зрівняються в майбутньому темпи розвитку інформаційно-комунікаційних та соціально-виховних технологій?
  22. Які переваги та недоліки реалізації інформаційно-комунікаційних технологій у закладах початкової освіти? Як зменшити негативний вплив новітньої техніки на розвиток дитини, її здоров'я?
  23. Які форми й методи формування інформаційної компетентності, медіаграмотності є ефективними?
  24. Як організувати профілактичну роботу в закладі освіти для попередження віртуальних загроз для школяра?
  25. Які технології управління, на Вашу думку, є ефективними? Відповідь обґрунтуйте.
  26. Чи відповідають технології управління критеріям технологічного підходу?
  27. Які Ви можете назвати інноваційні технології управління загальноосвітнім навчальним закладом? Чому ці технології називаються інноваційними?
  28. Що Ви розумієте під особистісно зорієнтованим управлінням?
  29. У чому полягають перспективи розвитку технологій управління?

8. Перелік питань до заліку

1. Перерахувати основні елементи, складові інтегративних психотехнологій.
2. Охарактеризувати алгоритм цілепокладання психотехнології (за А. Роміцовським).
3. Дати інтерпретацію основним стратегіям застосування психотехнології.
4. Перерахувати можливі тактики реалізації психотехнології.
5. Охарактеризувати алгоритм моделювання психотехнології, (за С. Колбом).
6. Розкрити зміст етапів експертизи робочої моделі психотехнології.
7. Розкрити методологічні основи психотехнологій.
8. Охарактеризувати зміст психотехнологій самопроекування особистості.
9. Тактики психотехнології у процесі досягнення рівнів на заданому стандарті.
10. Демонстрація психотехнологій.
11. Пасивні та активні форми навчання при реалізації психотехнологій.
12. Наставництво як варіант індивідуальної роботи тренера з учнем.
13. Дискусія у процесі реалізації психотехнологій.
14. Стратегії: психолог-центрована; клієнт-центрована; комбінована.
15. Способи перевірки досягнення мети психотехнології.
16. Можливості середовища у процесі реалізації психотехнологій.
17. Мотивація створення нових психотехнологій.
18. Прийоми здійснення психотехнології.

19. Психотехнології для психосоматичної саморегуляції.
20. Психотехнології активізації особистісних ресурсів.
21. Вправи, спрямовані на знайомство учасників.
22. Ігри, спрямовані на згуртування групи.
23. Вправи, орієнтовані на зняття напруги.
24. Ігри, спрямовані на організацію дискусій.
25. Сюжетно-рольові ігри.
26. Методи арт-терапії.
27. Методи невербальної активності.
28. Вправи поведінкового тренінгу.
29. Психодраматичні вправи.
30. Вправи на завершення роботи.
31. Трансформаційні ігри.
32. Наратив у самопроєктуванні особистості.
33. Сучасні інноваційні тренінгові психотехнології.
34. Сугестивні техніки.
35. Трансгенераційні техніки.
36. Екзистенційні техніки.
37. Експертна оцінка психотехнологій.
38. Інтегративні психотехнології.
39. Супервізія у контексті застосуванні нових психологічних технологій.
40. Методологічні помилки при конструюванні психологічних технологій.
41. Інноваційні тренінгові технології.
42. Тренерські технології.
43. Психотехніки невербальної комунікації.
44. Програмування психологічних технологій.
45. Трансформаційні ігри як сучасна психотехнологія.
46. Теорії ігор та їх застосування у психологічній практиці.
47. Психотехнології дослідження образу сім'ї у різних культурах.
48. Психотехнології забезпечення розвитку моральності особистості.
49. Психотехнології конструювання психологічного простору особистості.
50. Психотехнології особистісної безпеки.
51. Психологічні технології розвитку суверенності особистості.
52. Психологічні технології розвитку економічної культури особистості.
53. Технології розпізнавання "токсичності" соціального оточення клієнта.
54. Психотехнології конструювання сприятливої соціальної ситуації клієнта за наступними вимірами: психологічним, соціально-психологічним, духовним.
55. Психотехнології розвитку підприємливості особистості.
56. Психологічні технології управління інноваціями.
57. Психологічні технології захисту від маніпулятивних впливів.
58. Психотехнології розкриття ресурсів особистості.
59. Психотехнології економічної соціалізації сучасної молоді.

60. Психотехнології активізації особистісного потенціалу та «проектного Я».

9. Методи навчання

Навчання не залежно від форми викладання (очна чи дистанційна) передбачає використання словесних (лекція, розповідь, пояснення, бесіда), наочних (ілюстрація, демонстрація, спостереження) та практичних (практична робота, тренувальні і творчі вправи) методів навчання.

Під час лекційних занять використовуються презентації, які поєднують словесні та наочні методи навчання, що дає можливість здобувачам вищої освіти акумулювати знання.

Під час практичних занять застосовуються словесні та практичні методи навчання, які спрямовані на формування у здобувачів вищої освіти здібностей пізнання, а саме: дискусії, індивідуальна та командна форма роботи, кейси.

Самостійна робота базується на наочних та практичних методах навчання і направлена на самостійне оволодіння здобувачами вищої освіти знаннями за темами навчальної дисципліни.

10. Система оцінювання навчальних досягнень

Навчальна дисципліна оцінюється за 100-бальною шкалою по видам навчальної діяльності.

Види робіт	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	4
Участь у кейсах на практичних заняттях	32
Самостійна робота (оформлення результатів кейсів з практичних занять, підготовка статей та тез доповідей, аналіз інформаційних джерел)	34
Залік	30

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90 - 100	A	Відмінно
82 - 89	B	Добре
74 - 81	C	

64 - 73	D	Задовільно
60 - 63	E	
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

1. Методичні рекомендації до практичних робіт за навчальною дисципліною «Психологічні технології вищої освіти» (електронне видання, що знаходиться в репозитарії навчальної дисципліни).
2. Методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів вищої освіти за навчальною дисципліною «Психологічні технології вищої освіти» (електронне видання, що знаходиться в репозитарії навчальної дисципліни).

12. Список рекомендованих джерел

Основна:

1. Гапон Н. П. Теоретико-методологічні проблеми психології: навч. посіб. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2018. 131с.
2. Інновації у вищій освіті: вітчизняний і зарубіжний досвід: навч. посіб./ І. В. Артьомов, І. П. Студеняк, Й. Й. Головач, А. В. Гусь. – Ужгород: ПП «АУТДОР-ШАРК», 2015. 360 с.
3. Коваль О. Методичні вказівки до практикуму з дисципліни «Педагогіка та психологія вищої школи» / Укладач Коваль О.Є. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 20 с.
4. Коваль О. Педагогіка та психологія вищої школи: навчально-методичний комплекс // Навчально-методичний посібник / [О. Є. Коваль]. Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2016. 65 с.
5. Курс лекцій з дисципліни «Педагогіка та психологія вищої школи» / Укладач Коваль О.Є. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 85 с.
6. Методологічні та теоретичні проблеми психології: навчальний посібник для слухачів та студентів вищих навчальних закладів / Корольчук М.С. и др. К.: Ніка-Центр, 2018. 336 с.
7. Роменець В.А. Психологія творчості : навч. посібник для вузів. Київ : Либідь, 2018. - 286 с.

8. Jelena Cingel Bodinet. Pedagogies of the futures: Shifting the educational paradigms. *European Journal of Futures Research*. volume 4, Article number: 21 (2016).
9. Pedagogical Interaction in High School, the Structural and Functional Model of Pedagogical Interaction. *International journal of environmental & science education* 2016, vol. 11, no. 9, 2553-2566 doi: 10.12973/ijese.2016.
10. Scott CL (2015) The futures of learning 3: what kind of pedagogies for the 21st century? UNESCO education research and foresight, Paris. [ERF Working Papers Series, No. 15].

Допоміжна:

1. Ігнатович, Олена Михайлівна (2019) Психологічні технології кар'єрного консультування педагогічних працівників. Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя: зб. мат-ів I Міжнародного науково-практичного WEB-форуму. Кропивницький: Вид-во Льотної академії Національного авіаційного університету. Вип. 1. С.167-169.
2. Ігнатович, Олена Михайлівна (2018) Психологічні основи розвитку фахової інноваційної культури педагогічних працівників. Монографія. «ДКС центр», м. Київ, Україна. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/710964>
3. Татенко В. Методологія суб'єктно-вчинкового підходу : соціально-психологічний вимір : монографія / Віталій Татенко. Київ : Міленіум, 2017. 184 с.
4. Cole, E. M., Piercy, F., Wolfe, E. W., & West, J. M. (2014). Development of the Multicultural Therapy Competency Inventory. Client Version. *Contemporary Family Therapy: An International Journal*, 36, 462–473.
5. Cumberbatch, G. (1998) “Media effects: the continuing controversy” in Briggs, A. and Copley, P. (eds) *The Media: An Introduction*, pp. 262-274.
6. Enya A., Pillay M., Dempsey S.A. Systematic Review on High Reliability Organisational Theory as a Safety Management Strategy in Construction. *Safety*, 2018, vol. 4, issue 1, no. 6, pp. 1-18.
7. Furuta K. Resilience Engineering — A New Horizon of Systems Safety. Reflections on the Fukushima Daiichi Nuclear Accident: Toward Social-Scientific Literacy and Engineering Resilience. New York, Springer, 2015, pp. 435–454.
8. Holland, P. (1997) “Living for libido; or, Childs Play IV” in Barker, M. and Petley, J. (eds.) *Ill Effects. The Media and Violence Debate*, pp. 41
9. Hollnagel E. Is safety a subject for science? *Safety Science*, 2014, vol. 67, pp. 21–24.
10. Hollnagel E. *Safety-II in Practice. Developing the Resilience Potentials*. Routledge, 2017.

11. Hollnagel E. The nitty-gritty of human factors. *Human Factors and Ergonomics in Practice: Improving System Performance and Human Well-Being in the Real World*. Boca Raton, FL, CRC Press, 2016, pp. 45–64.
12. Kitzinger, J. (2002) “Impacts and Influences” in Briggs, A. And Cobley, P. (eds) *The Media: An Introduction*, pp. 272
13. Nemeth C.P., Hollnagel E. *Resilience Engineering in Practice*, vol. II, *Becoming resilient*, Farnham, UK, Ashgate, 2014.
14. Pariès J., Macchi L., Valot C., Deharvengt S. Comparing HROs and RE in the light of safety management systems. *Safety Science*, 2019, vol. 117, pp. 501–511.
15. Perse, E.M. (2001) “The Presumption of Media Effects” in her book *Media, Effects and Society*, pp. 3
16. Ponterotto, J. G. (2010). Multicultural personality: An bevolving theory of optimal functioning in culturally heterogeneous societies. *The Counseling Psychologist*, 38, 714–75
17. Psychological shift: Fictions and reflections Jan 2015225-237 J O BreschigliariG T Jafelice Breschigliari JO, Jafelice GT. Psychological shift: Fictions and reflections. *Psicologia: Ciência e Profissão*. 2015;35(1):225-237.
18. Snyder, C. R., & Lopez, S. J. (2010). *Positive psychology: The scientific and practical explorations of human strengths* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
19. Van der Zee, K. I., & Van Oudenhoven, J. P. (2014). Personality and multicultural effectiveness. In V. Benet-Martínez, & Y. Hong (Eds.), *The Oxford handbook of multicultural identity* (pp. 255–275). New York: Oxford University Press.
20. Wahl A., Kongsvik T., Antonsen S. Balancing Safety-I and Safety-II: Learning to manage performance variability at sea using simulator-based training, *Reliability Engineering & System Safety*, 2020, vol. 195, p. 106–698.

Інформаційні ресурси в інтернеті

1. <http://www.healthgate.com>
2. <http://www.yahoo.com/Science/Psychology>
3. <http://maple.lemoyne.edu/-hevern/psychref.html>
4. <http://www.grohol.com/web.htm>
5. <http://www.mindspring.com/-wmmoore/psych.htm>
6. <http://sosig.esrc.bris.ac.uk/>
7. «Велика ідея» – Режим доступу: <https://biggggidea.com/opportunities/>
8. «Litcentr» – Режим доступу: <http://litcentr.in.ua/>;
9. «Unistudy» – Режим доступу: <http://unistudy.org.ua/short-term/training/>;

10. «Mladinfo» – Режим доступу: <http://www.mladiinfo.eu/>;
11. «Platforma» – Режим доступу: <http://platfor.ma/>;
12. Можливості для молоді – Режим доступу: https://vk.com/m_molod;
13. NGO «Stella» – Режим доступу: <https://vk.com/club74617608>;
14. My-UA – Режим доступу: <https://vk.com/public66760236>